

SANCTI COLUMBANI

ABBATIS

CARMINA.

(Galland. Biblioth. tom. X.)

LECTORI.

Quæ facere meliora nequii, uter pro meis,
Nam dicta vetera invertere impietas mera est.

I

AD HUNALDUM EPISTOLA.

- Casibus innumeris decurrunt tempora vitæ,
Omnia prætereunt: menses volvuntur et anni.
Læbatur in senium momentis omnibus ætas:
Et tibi perpetuam liceat comprehendere vitam,
5 Molles illecebras vitæ nunc sperne caducæ.
Solanda luxuria virtus superatur honesta.
Pudet avaritia, cæcæque cupidinae pectus.
Nescit habere modum vanis mens dedita curis.
Cilius argentam est auro, virtutibus aurum.
10 Summa quies nil velle supra quam postulat usus.
Nunc ego versiculos misi tibi sæpe legendos:
Et mea dicta tuis admittas auribus, oro.
Nec te decipiat vana et peritura voluptas.
Aspice quam brevis est procerum regumque pote-
15 Lubrica mortalis cito transit gloria vitæ.
Quæ veniam dictis: sumus fortasse loquaces.
Omne quod est nimium, semper vitare memento.
Suscipe, Hunaldelibens, et perlege menteserena
Dieta Columbani fida te voce monentis:
20 Quæ licet ornatu careant sermonis honesti,
Vota tamen mentisque piæ testantur amorem.
Vive Deo fidens, Christi præcepta sequendo,
Dum modo vita manet, dum tempora certa salutis.
Tempus et hora volat, momentis labitur ætas.
25 Despice, quæ pereunt, fugitivæ gaudia vitæ.
Non fragiles secteris opes et inania lucra,
Nec te sollicitet circumflua copia rerum.
Sint tibi divitiæ, divinæ dogmata legis,
Sanctorumque Patrum casta moderamina vitæ,
30 Omnia quæ dociles scripserunt carmine vates.
Has cape divitias: semper contemne caducas,
In mentemque tibi veniat tremebunda senectus,
Quam gelidæ tandem sequitur violentia mortis.
Ultima jam sapiens meditatatur tempora vitæ.
35 Torpentes senio vires, morbosque frequentes,
Incertumque diem lethi, certosque dolores.
Multa senem fragilis vexant incommoda carnis.

V. 2. *Et anni.* Ita Sirmondus. At Goldastus *Parænet. vet.* pag. 47, in *annis*, minus recte.

V. 12. *Admittas.* Sic recte Goldastus. Apud Sirmondum male *admittens*.

V. 13. *Nec te.* S. rim. lectio. Sed Gold., *Ne te*

V. 18. *Suscipe, Hunaldae.* Sic Canisius: est enim una eadem epistola cum acrostichide præcedenti. — *Pro humaldae*, al. *gaxso*, *Sethe* apud Goldast., qui car-

- A Nam macie turpi tabescunt languida membra.
Tunc genuum junctura riget, venasque per omnes
40 Illius in toto frigescit corpore sanguis.
Sic baculo nitens artus sustentat inertes.
Quid tristes memorem gemitus? quid lædia mentis?
Somnus abest oculis: illum sonus excitat omnia.
Quid tunc argenti, fulvi quid proderit auri
45 Improbæ congeries multos collecta per annos?
Munera quid procerum? ditis quid prandia mensa?
Quid meminisse juvat transactæ gaudia vitæ,
Venerit extremi tandem cum terminus ævi?
Hæc dum vita volat, vigili qui mente retractat,
50 Spernit avaritiam, vanosque refutat honores.
Quid modo terrenis mentes intendere curis
Mortales cupiunt? quid turpia lucra sequuntur?
Semper avarus eget nummo, testante poeta:
Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.
55 Indiget inter opes, nec habet quod habere videtur.
Ille domi solus nummos abscondit in arca,
Divitias cumulans, dum sese nescit amare,
Plus amat hæredem, servat qui cuncta fidelis.
O nimium felix, pareus cui sufficit usus,
60 Corporis ut curam moderamine temperet æquo!
Non misera capitur cæcæque cupidinae rerum,
Nec majora cupit, quam quæ natura reposcit.
Non lucri cupidus nummis marsupia replet,
Nec molles cumulat tinearum ad pabula vestes.
65 Pascere non pingui procurat fruge caballos,
Nec trepido tales volvit sub pectore curas,
Ne subitis pereat collecta pecunia flammis,
Aut fracta nummos rapiat fur improbus arca.
Vivitur argento sine jam, sine vivitur auro.
70 Nudi nascuntur, nudos quos terra receptat.
Divitibus nigri reserantur flumina Ditis,
Pauperibusque piis cælestia regna patescunt.
Temnere divitias monuit Salvator avaros.
Quisquis amat Christum sequitur vestigia Christi.
D 75 Nam brevis et fragilis morituræ gloria carnis
Quidquid habet, rapidi velox fuga temporis aufert.
Pulchre veridici cecinit vox talia vatis,

men divisit in duas epist.: unam, nempe acrostichidem, ad Hunald.; alteram, quæ hic incipit, ad Sethum. Cf. not. col. 296. Edit.

V. 29. Deest hic versus apud Goldastum.

V. 30. *Carminæ vates.* Sic Sirmondus. Goldastus et Canisius, *ante magistri*.

V. 70. *Nudos quos.* Goldastus, *nudos quoque*.

- Tempora dinumerans ævi vitæque caducæ, A
Omnia tempus agit, cum tempore cuncta tra-
[huntur.
- 80 Alternant elementa vices, et tempora mutant :
Accipiunt augmenta dies, noctesque vicissim.
Tempora sunt florum, retinet sua tempora messis :
Sic iterum spisso vestitur gramine campus.
Tempora gaudendi, sunt tempora certa dolendi.
- 85 Tempora sunt vitæ, sunt tristia tempora mortis.
Omnia dat, tollit, minuitque volatile tempus.
Ver, æstas, autumnus, hiems, redit annus in
[annum.
- Omnia cum redeunt, homini sua non redit ætas.
Hæc sapiens omni semper reminiscitur hora,
- 90 Atque domum luctus epulis præponit opimis.
Ultimo nunc humili concludam verba precatu! B
Sis memor ipse mei, versus cum legeris istos :
Tempora sic habeas optatæ longa senectæ.

II

MONOSTICHA.

- Hæc præcepta legat devotus, et impleat actu,
Virtutum titulis vitam qui quærit honestam,
Vel homines inter cupiat præclarus haberi,
Vel morum meritis cœlestia regna mereri,
- 5 Atque Deo Christo socius sine fine videri.
Impleat ipse Dei, qui vult sua vota venire.
Vive Deo filens, Christi præcepta secutus.
Sint tibi divitiæ, divinæ dogmata legis.
Divitias Domini faciet benedictio claras.
- 10 Corporis exsuperat vires prudentia mentis.
Omnibus est mundi mellior sapientia gazis.
Semper amanda quidem est rerum doctrina bo-
[narum.
- Optimus est animus Christi vestitus amore.
Dæmones adversus magna est oratio virtus.
- 15 Ut moneas charum noli desistere amicam.
Morbi causa mali nimia est quæcunque voluptas.
Tu dare ne claudas palmas, et prendere pandas.
Semper in ore tuo resonent bona verba salutis.
Ne, rogo, vindictam tua mens meditetur amarum.
- 20 Sint tibi pacifici magna dulcedine mores.
Ne tua poeniteat, caveas, victoria temet.
Fer patris imperium, dum verbis exit in iras.
Quisque dies vitæ est velut ultimus ecce putandus.
Quod dare non possis noli promittere verbis.
- 25 Qui prodesse potest, non est fugiendus amicus.
Octenas studeas vitiorum vincere turmas.
- Te ferat ad cœlum quadriga repleta salutis.
Lingua suos habeat frenos in corde ligatos.
Vir bonus esse nequit, nisi qui fiet omnibus æquus.
- 30 Qui scelera abscondit, veniam non forte meretur.
Qui bona desuescit, mox hic consuescit iniqua.
Non tu, quæso, jocis lædas nec carmine quemquam.
Sæpius auditu instu ueris quam voce fruaris.
Sit servus mentis venter ; sit serva libido.
- 35 Non perdit pietas quidquid largire videtur.
Non opibus bona fama datur, sed moribus almis.
Fac ne te merito verbis irrideat alter.
Pro misero miserans lacrymas effunde sodali.
Eripe, si valeas, non suggere tela furenti.
- 40 Sæpe nocet puero miseratio blanda magistri.
Ignotum noto nunquam præponas amico.
Omnia quæ dicunt homines, tu credere noli.
Non sibi quis vivat, Christo sed vivat ubique.
Non tua, sed Christi quæras, qui diligis illum.
- 45 Non te, non mundum, Christum sed dilige solum.
Cum sapiente loquens perpauca utere verbis.
Nil oculi prosunt, quibus est meus cæca videndi.
Divitiis opprobrium gemitus est pauperis ingens.
Plurima discenti semper sapientia crescit.
- 50 Judicium restat cunctis certissime factis.
Adveniet Judex cunctis qui justa rependat.
Incluta perpetuam præstat patientia vitam.
Te feritate magis faciet moderatio clarum.
Egregios faciet mentis constantia mores.
- 55 Consilio facias, rogo, sit tibi quidquid agendum.
Omnis quippe ætas aliquo sub fasce laborat.
- C Vera quidem veterum juvenis paradigmata rere.
Felix qui causam loquitur prudentis in aurem.
Tantum verba valent quantum meas sentiat illa.
- 60 Omnibus est locuples qui rebus abundat honestis.
Non erit antiquo novus antefereendus amicus.
Difficile invenies verum fortassis amicum.
Moribus egregiis facias tibi nomen honestum.
Nemo quidem plures habuit quam perdit amicos.
- 65 Cui prodest, socio qui non prodesse probatur?
Sola fides fidei dono ditabitur almo.
Levis non animam torquentis cura fatiget.
Res sævera quidem semper declarat honeste.
Quid pejus, quam se ut jungat habitator iniquus?
- 70 Actibus, aut verbis noli tu assuescere pravis.
Est non esse quidem satius quam vivere prave.
Mens bona thesauros præcellit munere cunctos.
Vitam quippe tuam tota virtute tuere.
Omnia pro vita sunt amittenda tuenda.

V. 80. *Elementa*. Pessime Caninius. *Alimenta*.
V. 89. *Hæc sup.* Ita lego cum Goldasto. Al.,
Hanc sap.
V. 91. *Ultimo*. Gold. et Bibl. PP. Paris., *ultima*.
Hi tres postremi versus, apud Goldastum et Sirmun-
dum exstantes, nec non in Biblioth. PP. Paris., de-
sunt in edito Canisiano.
V. 9. *Divitias*, etc. Hic versus repetitur infra vers.
97. Neque hunc in suo codice legit Goldastus, pag. 60,
l. c.
V. 21. *Non possis*. Ms. Leod. apud Goldastum, *non*
cogites.
V. 25. *Qui prod.* Decet hic versus apud Goldastum.
V. 27. *Repleta salutis*. Goldasto præferenda vide-

tur lectio ms. Leod. *repleta triumphis*.
V. 29. *Qui fiet omn.* Ms. Leod., *qui sit in omnibus*.
Sed, iudice Gold., non est temere spernendus ar-
chaismus.
V. 35. *Largire vid.* *Largio* verbum est ex illis, quæ
tam activa quam passiva voce unum atque idem si-
gnificant, ait Priscianus lib. vi. Gold.
V. 55. *Faciet*. Gold., *faciat*. Sic et vers. seq.
V. 63. *Perdit*. Ms. S. Galli apud Gold., *pendit*.
Nihil equidem mutarim.
V. 67. *Torquentis*. Suspiciatur Goldastus legendum
torquendo.
V. 68. *Severa*. Ms. Leod., *te vera*.
V. 70. *Noli tu*. Legit Gold., *nohito*.

- 75 *Præmeditata quidem levius sufferre valebunt.* A
Quæ subito adveniunt, nullo graviora videntur.
Gaudia sunt populi rector pius atque benignus.
Mors aliena monet propriæ nos mortis ubique.
Felix alterius cujus documenta flagella.
- 80 *Præmia non capiet, ingrato qui bona præstat.*
Sit tibi charus homo, ut frater; Deus ut pater
 [almus.
Omnis paulatim letho nos applicat hora.
Ante diem mortis nullus laudabilis exstat.
Quælibet ex fructu proprio cognoscitur arbor.
- 85 *Doctor erit magnus factis qui quod docet implet.*
Quod tibi vis fieri, hoc alii præstare mementò.
Pauperibus justis celestis gloria restat.
Quod tibi non optes, alii ne feceris ulli.
Æquum pondus habe, teneas et statera justum. B
- 90 *Non tibi sit modius duplex, nec statera dupla.*
Corripe prudentem: reddetur gratia verbis.
Si tu recta facis, ne cures verba malorum.
Utile consilium dominus ne despice servi.
Inter convivas fac sis sermone modestus.
- 95 *Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde.*
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.
Divitias Domini faciet benedictio claras.
Æternam tribuit felix clementia vitam.
Utere quæsitis opibus, fuge nomen avari.
- 100 *Disce, sed a doctis; indoctos ipse doceto.*
Contra verbosos noli contendere verbis.
Sermo datur multis, animi sapientia paucis.
Non læta extollant animum, non tristia frangant.
Proximus esto bonis, si non potes optimus esse. C
- 105 *Quanto major eris, tanto tu cautior esto.*
Cumque alium censes, propriam prior inspice
 [vitam.
Plus tua, quam alterius damnabis crimina iudex.
Sis bonus atque bonis; læsus nec lædo nocentem.
Qui prodesse potest, non est fugiendus amicus.
- 110 *Cum fueris felix, quæ sunt adversa caveto.*
Quæ culpæ soles, hæc tu ne feceris ipse.
Vita aliena tuæ tibi sit cathegita vitæ.
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.
Sit sale jam sophiæ sermo tibi conditus omnis.
- 115 *Magna quidem virtus nostræ est moderatio linguæ.*
Crede Deo, et proprios tunc tu tibi dirige gressus.
Lux, timor est Domini, cordis: hunc diligesemper.
In Domino sperans nullus confunditur unquam. D
Vir prudens animo est melior quam fortis in
 [armis.
- 120 *Corporis excellit vires sapientia mentis.*
Divitias animo injustas attendere noli.
- Verbum dulce quidem tibi multiplicabit amicos.
 Converti ad Dominum ne tardes tramite recto.
 Doctrinis etiam variis non flexilis esto.
- 125 *Te via nam Domini teneat firmissima semper.*
Justitiæ et pacis placeant tibi verba loquendo.
Pax, precor, alma tuo placeat tibi semper in ore.
Semper in ore tuo resonent pia verba salutis.
Rex sapiens populum melius defendit ab hoste.
- 130 *Insipiens rector populum disperserit omnem.*
Gloria magna quidem regi est sapientia justa.
Injuriasque tuas in fratrem ulciscere noli.
Semper avarus amat mendacia, furta, rapinas.
Sufficiat rerum dederat tibi quod Deus ipse.
- 135 *Quid terrenus homo, pulvis et terra superbit?*
Principium sceleris proh dira superbia constat.
Sit tibi cura tuæ, tota virtute, salutis.
Una dies, quales fuerint, ostendit amicos.
Peccasti solus, ignoscere tu tibi noli.
- 140 *Quod tacitum cupias, tacito committe sodali.*
Invidiam nimio cultu vitare memento.
Invidiæ maculat famam mala pestis honestam.
Nil sine consilio facias, sic facta probantur.
Qui Domino credit, servat mandata salutis.
- 145 *Semper enim sapiens metuit sibi iudicis iram*
Instanter facias, sors quæ tibi tradat agenda.
Cum homine injusto nolito manere frequenter.
Nec redit unda fluens, nostrum nec tempus in
 [annis.
Omnia flans edax devastat gaudia mundi.
- 150 *Qui pius et clemens, Dominus miserebitur illi.*
Infer nullatenus benefactis mente querelas.
Improperes nunquam, dederis munuscula si qua.
Omnis pertractet primum mens verba loquelæ.
Corporis auxilium medico permittite fidei.
- 155 *Dum poteris, benefac caro tu semper amico.*
Sic novus atque novum vinum veterascat amicus.
Rebus in adversis nunquam dimittis amicum.
Semper amicus amat, duratque fidelis amicus.
Alma dies noctem sequitur; sic dona labores.
- 160 *Tempora dum variant, animus sit semper ho-*
 [nestus.
Consilio mentis quodque imminet ante videto.
Dum tibi vita viget, lacrymis mala crimina purges.
Noli iterare scelus, lacrymis dum diluis illud.
Luxuriis animo noli servire malignis.
- 165 *Qui modica spernit, minuit majora per horas.*
Tollitur ex numero sanctorum perfidus omnis.
Oderit insipiens sapientis verba magistri.
Excitat in risu fratres verbosus amaros.
Nil illo pejus, sceleri qui gaudet iniquo.

V. 79. *Cujus doc.* Gold. legit cum ms. Leod., cui sunt doc.

V. 86. *Hoc alij.* Ms. S. Galli, *hoc alio.* Quæ lætio Goldasto magis placet. Nec sanè desunt exempla quæ alio pro alij perhibent.

V. 106. *Censes.* Gold. *causes.*

V. 109. *Qui prod.* Hunc versum relatum habes supra vers. 25

V. 112. *Cathegita.* Doctrina, magistra.

V. 114. *Conditus.* Itane tibi nullum discrimen inter *condere et condire?* GOLD.

V. 136. *Constat.* Leg. *constat.*

V. 153. *Omnis.* Aptius et commodius legit *omnia* GOLD.

V. 154. *Permittit.* Leg. *committe.*

V. 157. *Dimittis.* Leg. *dimittito.*

V. 158. *Fidelis amicus.* Legit Canisius, *fid. ubique.* Sed nihil mutandum censet Goldastus: dictum nempe *κατ' ἐπιανάληψιν*, eo modo atque illud Juvenalis:

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.

V. 174. (*Col. seq.*) *In ore.* Legit more Canisius. Sed

- 170 Cui secreta quidem credas cautissime corne.
Corrippe peccantem; nollet dimittere amicum.
Corripere est melius notum quam perdere amicum.
Qui fratri ignoscit, ignoscit Christus et illi.
Observat sapiens sibi tempus in ore loquendi.
- 175 Insiapiens loquitur spretam sine tempore verbum.
Multiloquax animam meritis denudat honestis.
Gloria quippe Deam Dominumque est magna
[timere.
Radix est sophiæ Dominum de mente timere.
Aurum flamma probat; homines tentatio justos.
- 180 Sperate in Domino, et veniet miseratio vobis.
Dilige, qui cuplas cœli bona gaudia, Christum.
Felicis faciet natos benedictio patris.
Pauperis et miseri mentem ne affixeris unquam.
Diligit Sophia se semper Christus amantem.
- 185 Ne citus in lingua fueris, nec segnis in actu.
Non erit innocuus falsus per famina testis.
Divitias addit Domini benedictio plures.
Jam magnum reddas modico tu munus amico.
Semper amicus amat: amor est pretiosior auro.
- 190 Dives erit, dure semper qui operatur in agro.
Otia qui sequitur, veniet huic semper egestas.
Omnibus est opibus melior vir mente fidelis.
Exsuperat numerus justorum regna potentam.
Ecce timens Dominum vivet felicibus annis.
- 195 Expectat letus coelestia gaudia justus.
Impius horrendas spectat pro crimine pœnas.
Corruit in præceps, populus rectoro nefando.
Præparat æternam mitis clementia vitam.
Qui bona sectatur, prima bene surgit in hora.
- 200 Multorum profert sapientis lingua salutem.
Hostibus in bello dominatur dextera fortis.
Serviet et segnis duro sub fasce laborum.
Lingua placata sibi multos acquirit amicos.
Pone tuis verbis vectes serasque loquelis.
- 205 Qui præcepta Dei metuit, in pace moratur.
Nam bona perpetuam tribuet doctrina salutem.
Diligit hic natam virga qui corrigit illum.

III

AD FEDOLIUM EPISTOLA.

Accipe, quæso,	Imbribus arva;
Nunc bipedali	Sic tua nostras
Condita versu	45 Missa frequenter
Carminulorum,	Lætificabit
5 Munera parva:	Pagina mentes.
Tuque frequenter	Non ego posco
Mutua nobis	Nunc perituræ
Obsequiorum	20 Munera gazæ;
Debita redde.	Non, quod avarus
10 Nam velut æstu	Semper agendo
Flantibus Austris	Congregat, aurum
Arida gaudent	Quod sapientum

lectionem haud sollicitandam putat Goldastus. Vide supra vers. 153.

V. 184. *Diligit Sophia*. Ms. S. Galli: *Diligit en Sophia*. Nihil verius. Christus Sophia nunquam non redamat se amantem. Prov. viii, 17: *Ego diligentes me diligo*. GOLD.

V. 187. *Divitias*, etc. Vide supra vers. 9.

V. 193. *Exsuperat*, etc. Ms. Leod.:

- A 25 Lumina cæcat,
Et velut ignis
Flamma perurit
Improba corda.
Sæpe nefanda
- 30 Crimina multis
Suggerit auri
Dira cupido;
E quibus ista
Nunc tibi pauca,
- 35 Tempore prisco
Gesta retexam.
Exstitit ingens
Causa ma'orum
Aurea pellis.
- B 40 Corruit auri
Munere parvo
Cœna dearum,
Ac tribus illis
Maxima lis est
- 45 Orta deabus.
Hinc populavit.
Trojugenarum
Ditia regna
Dorica pubes.
- 50 Juraque legum
Fasque fidesque
Rumpitur auro.
Impia quippe
Pygmalionis
- C 55 Regis ob aurum
Gesta leguntur.
Sic Polydorum
Hospes avarus
Incitus auro
- 60 Fraude necavit.
Femina sæpe
Perdit ob aurum
Casta pudorem.
Non Jovis auri
- 65 Fluxit in imbre;
Sed quod adulter
Obtulit aurum,
Aureus ille
Fingitur imber.
- D 70 Amphiarum
Prodidit auro
Perfida conjunx.
Hectoris heros
Vendidit auro
- 75 Corpus Achilles.
Et reserari
Munere certo

Exahat numerus justorum regna poterat.

V. 207. *Corrigit*. Ms. S. Galli, *corripit*.

V. 59. *Aurea pellis*. Plerisque *aureum vellus*.

V. 46. *Populavit*. Archaismus.

V. 66. *Adulter*. Edit. Bibl. PP. Lugd., *ad inter*. Pessime.

V. 67. *Obtulit aurum*. In eadem edit. improvide omittitur hic versus.

- Nigra feruntur
Limina Ditis.
- 80 Nunc ego possem
Plura referre,
Ni brevitatis
Causa vetaret.
Hæc tibi, frater
- 85 Inclyte, parva
Litterularum
Munera mittens,
Suggero vanas
Linquere curas.
- 90 De sine, quæso,
Nunc animosos
Pascere pingui
Farre caballos,
Lucraque lucris
- 95 Accumulando,
Desine nummis
Addere nummos.
Ut quid iniquis
Consociaris,
- 100 Munera quorum
Crebra receptas?
Odit iniqui
Munera Christus.
Hæc sapientii
- 105 Despicenda,
Qui fugitivæ
Atque caducæ
Cernere debet
Tempora vitæ.
- 110 Sufficit autem
Ista loquaci
Nunc cecinisse
Carmina versu.
Nam nova forsitan
- 115 Esse videtur
Ista legenti
Formula versus.
Sed tamen illa
Trojugenarum
- 120 Inclyta vates
Nomine Sappho
Versibus istis
Dulce solebat
Edere carmen.
- 125 Si tibi cura
Forto volenti
Carmina tali
Condere versu,
Semper ut unus
- 130 Ordine certo

- Dactylus iste
Incipiat pes.
Inde sequenti
Parte trochæus
- 135 Proximus illi
Rite locetur.
Sæpe duabus
Claudere longis
Ultima versus
- 140 Jure licebit.
Tu modo, frater
Alme Fedoli,
Nectare nobis
Dulcior omni,
- 145 Floridiora
V. 163. *Ter senos. Alter ms., ter senos.*
- Doctiloquorum
Carmina linquens
Frivola nostra
Suscipe lactus.
- 150 Sic tibi Christus
Arbiter orbis,
Omnipotentis
Unica proles,
Dulcia vitæ
- 155 Gaudia reddat :
Qui sine fine
Nominae Patris
Cuncta gubernans
Regnat in ævum.
- 160 Hæc tibi dictatam morbis oppressus acerbis,
Corpore quos fragili patior, tristisque senecta
Nam dum præcipiti labuntur tempora cursu,
Nunc ad Olympiadis ter senos venimus annos.
Omnia prætereunt, fugit irreparabile tempus.
- 165 Vive, vale lætus, tristisque memento senectæ.

IV

IN MULIERES.

Omnis mente pius fugiat mortale venenum,
Quod mulieris habet lingua superba male.
Collatum vitæ destruxit femina culmen :
Femina sed vitæ gaudia longa dedit.

V

DE VANITATE ET MISERIA VITÆ MORTALIS.

(Biblioth. Patr. Lugd. t. XII)

- 1 Mundus iste transit, et
Quotidie decrescit,
Nemo vivens manebit,
Nullus vivus remansit,
- 5 Totum humanum genus
Ortu unitor pari,
Et de simili vita
Fine cadit æquali.
Deferentibus vitam
- 10 Mors incerta surripit :
Omnes superbos, vagos,
Mæror mortis corripit.
Quod pro Christo largiri
Nolunt omnes avari
- 15 Importune amittunt ;
Post se colligunt ali.
Parvum ipsi viventes
Deo dare vix audent :
Mortu cuncta relinquunt ;
- 20 Nihil de ipsis habent.
Quotidie decrescit
Vita præsens, quam amant ;
Indeficiens manebit
Sibi pœna, quam parant,
- 25 Lubricum quod labitur
Conantes colligere,
Et hoc, quod se seducit,
Minus timent credere.
Dilexerunt tenebras
- 30 Tetras magis quam lucem :
Imitari contemnunt
Vitæ Dominum ducem.
Velut in somnis, regnent,
Una hora lætantur ;
- 35 Sed æterna tormenta
- V. 9. *Pro differentibus.*
15. *Ms. mendose inopportune.*
17. *Forte parum.*
23. *Forte manet.*
26. *Forte conantur*
33. *Lege regnant.*
- Adhuc illis parantur.
Cæci nequaquam vident
Quid post obitum restat
Peccatoribus impiis,
- 40 Quod impietas præstat.
Cogitare convenit
Te hæc cuncta, amice,
Absit tibi amare
Hujus formulam vitæ.
- 45 *Omnis caro ut fenum*
Flagrans, licet florula,
Sicque ^b quasi flos seni,
Omnis ejus gloria.
Orto sole aret it
- 50 Fenum, et flos deperit ;
Sic eat omnis juvenus,
Virtus cum defecerit.
Pulchritudo hominum
Senescens delabitur.
- Vultus Christi radius,
Præ cunctis amabilis,
Magis est diligendus,
- 60 Quem flos carnis fragilis.
Caveto, filiole,
Seminare species,
Quas mors ingreditur
Non parva perniciës.
- 65 Plerique perpassi sunt
Pœnarum incendia,
Voluntatis lubricæ
Nolentes dispendia.
Poculum impietatis
- 70 Noli unquam bibere,
- V. 45. *Job xiii.*
47. *Psal. ciii.*
48. *Ms. est.*
49. *Isa. xl; Jac. vii.*
55. *Hic videntur aliqua deesse.*
63. *Forte mor.*
- Unde multos plerumque
Vides lætos ridere.
Nam quoscunque videris
Ridere inaniter,
- 75 Scito in novissimis,
Quod flebunt amariter.
Conspice, charissime,
Sic esse libidinem,
Ut morbum mortiferum
- 80 Qui vincit dulcedinem
Noli pronus pergere
Per vias mortalium :
Quam multis evenisse
Conspicis naufragium ?
- 85 Perge inter laqueos
Cum suspensis pedibus
Per quos captos cæteros
Incautos comperimus.
De terrenis eleva
- 90 Tui cordis oculos ;
Ama amantissimos
Angelorum populos.
Beata familia
Quæ in altis habitat,
- 95 Ubi senex non gemat,
Neque infans vigilat ;
Ubi laudes Domini
Nulla vox retinet :
Ubi nunquam esuritur,
- 100 Ubi nunquam sititur ;
Ubi cibo superno
Plebs cœlestis pascitur ;
Ubi nemo moritur,
Quia nemo nascitur ;
- 105 Ubi aula regia
- V. 69. *Forte piissime.*
79. *Forte morsum.*
80. *Pro dulcedine.*
83. *Aliiter qua vel ?*

¶ Forte cœlestis pascitur, In qua male resonans Nulla vox audita est; Ubi vita viridis	Quam nec, mortis, nec mœroris Metus consumptus est. Læti letho transacto Lætum regem videbunt,	Cum gaudente gaudebant; Tunc dolor, tunc tedium Tunc labor delebitur, Tunc Rex regum, Rex mundus A mundis videbitur.
110 Veraque futura est	115 Cum regnante regnabant,	
V. 106. Forte, ac cœlestis.	V. 114. Al., mors.	V. 112 Al., consumptura.

IN S. COLUMBANI CARMINA GOLDASTI NOTÆ.

PROCEMIUM.

Prisci illi Christiani suorum scriptis Patrum ita erant addicti, ut gentilium libros non modo non contrectarent, sed velut a rebus vitis sacras manus abstinere. Ideo ergo monachos existimo in hac institutione barbarissimos factos, quia nihil ex illis unde bonarum litterarum elegantia petitur, vel audiverunt vel viderunt. Sed Biblia in semi Latinum sermonem conversa, et balbutientes in ignara lingua scriptores; sed streperas Græcorum vernaculorumque verborum inflexiones, pace illorum liceat dixisse, primi omnium sapientiam perdididerunt; quam ut in avita possessione remorarentur, majorum gentium Patres satagebant. Exstant Basilii et Augustini scripta de legendis gentilium libris; sed frustra: idecirco aliam viam insiiterunt, eos scriptores, qui præceptis sapientiæ animos hominum componunt, Christiani nominis præscriptione commendant; quod in Seneca legimus, Claudiano et Pythagoricis an Stoicis facitatum, quorum D. Hieronymus sanctam religioni simillimam Christianæ censet. Alii dicta factaque meliora quæ sententiarum ac proverbiorum facie Christianis obruderent, promptare laborant. Cujusmodi proverbiorum vetustissimus Codex penes nos servatur, ex Ovidio, Virgilio, Horatio, Lucretio, Statio, Lucano, Juvenali, Persio, aliis excerptis. Exstiterunt item alii qui ex veterum dictis, veluti commentis et materia, libros suos, tactis architectum nominibus, exornarent; tactis, quippe invisibilibus. Eo in genere Columbanus præcluet, cujus farraginem et quodammodo quasi consutum centonem damus. Fraus non impia, ab sine ubi laudatur in quem fraus est: tangit in ea ad Hunaldum epistola: nam prolatis Horatii versibus, subjicit:

Hos ego versiculos misi tibi sæpe legendos; scilicet in visos fuisse sibi, unde Hunaldus peteret, Horatii libros. Hæc vana religio, an verius certius superstitio, præter Britannos, plerasque gentes incesserat; namque illis boni in utraque lingua scriptores et adultis lecitabantur, et pueris in schola proponebantur. Franci, imperatore Carolo, ea demum liberari cœperunt, Joannis, Clementis et Alcuini opera atque magisterio. Ab his ex Britannia optimi quique libri advecti importatique: ex poetis, ut rem loquar, Virgilius, Ovidius, Horatius, Juvenalis, Persius, Lucanus, Statius, Nemesianus, Calpurnius, Maximianus, alii. De Val. Martiali, an Lupi et Hincmari evincant testimonia, merito addubites; cujus, peræque cæterorum, ad imitandum Franci propositum exemplar, majore quod utinam felicitate quam studio: nam quod Patres illi raro ea quam dixi de causa fecerunt, id isti in consuetudinem vertere. Quin solemnè quibusdam ab hoc ævo, ut suis versibus adderent semper aliquem ex poeta antiquo, itaque rithmum conficerent. Ejusmodi lusus dicitur cuidam Raimundo usitatus fuisse, cujus versus circumferuntur. Exemplar vide:

Ut mens se videat posita caligine fumi,
Quis velit apposito lumen de lumine sumi?
Quod si perfecte nequeo res edere cunctas,
Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Nobilior imitatio fuit et magni æstimata, quam apud

A Græcos Eudoxia quæ Homerum, apud Latinos Proba Faltonia, quæ Virgilium expressit, instituerunt; Quibus Isidorus adjungit Pomponium quendam, qui inter cætera styli otia Tityrum in Christi honorem composuit, similiter et Æneidas, Etymolog. l. 1, c. 58. De Proba idem de Viris illustr. e. 5; Honorius, c. 43; Sigebertus c. 52.

IN EPISTOLA AD HUNALDUM.

Vers. 2. *Menses volvuntur in annis.* Q. 1. et anni, minus recte. In Monost.: *Nostrum nec tempus in annis.*

3. *Labitur in senium.* Imitatio veterum. Ovidius vi Pastor.:

Tempora labuntur, tactisque senescimus anois.

Ansonius Epigramm.: *senescimus; effugit ætas.* Fortunatus lib. vii:

Tempora lapsa volant, fugitivis fallimur horis,
Ducit et in senium lubrica vita viros.

4. *Perpetuam l. c. vitam. Æternam, perpétuelle.* Lexicon Græco-Lat.: *Αἰώνιος sempiternus, æternus, perpetuus*, etc. Salomo Constantinensis, Lexico: *Perpetuum, perenne, æternum, immortale, sempiternum.* Valerianus Cimelensis, de Bono disc.: *... præjudicium perpetuæ mortis excludere.* Dicitur et *perpetuus*, et *comperpetuus*, Prudentio, Apotheosi.—*Perpetuitas, æternitas, perpétuité.* Idem Salomo: *Perpetuitas ad angelos vel ad animum pertinet; sempiternitas vero ad Deum. Perpetuare, æternare.* Ennius annalibus. lib. ix de Romanis; *libertatemque ut perpetua? sint maxime.* Arator Hist. apost. lib. 1:

Hæc est tibi, Roma, cætenis perpetua salus.

Malthæus Vindonicensis in Tobia explicat Columbanum:

Vitam perpetuat, futuram præstat honorem.

7. *Ardet avaritia cæcæque cupidine.* Epist. seq. *cæcæque cupidine rerum.* Raymundus Astucius libro de hominis Pugna: *Ligat omnes cæca cupido.* Apud Horatium, lib. 1, ep. 4, legitur:

Fervet avaritia miseroque cupidine pectus.

Ubi Glossis *cupido pro amore* exponitur in pervertuto Schobingeri Ms.

9. *Vilius argentum est aurum.* Ex Horatio d. epist. 1, ad Mecænat.

10. *Summa quies nil velle super.* Ex Prudentii Psychomachia, *super absolute* positum. Salomo in Lexico: *super interdum, aut nimium, aut satis accipimus.* Dositheus lib. 1, *super pro insuper et amplius.*

16. *Da veniam dictis.* Imitatio Ovidiana: *Da veniam vitis, etc., de Ponto*

IN EPIST. AD SETHUM.

2. *Dicta Columbani.* Monita, παρακρίσεις. Ad Hunaldum:

Ut mea dicta tuis admittas auribus, oro.

D Lucilius, lib. xxvii:

Cognoscas simul et dictis animum attendas, rem,

Ita hunc versum putavi reponendum, qui vulgo impolitus et *ἀμυρπος* circumfertur.